

УДК 316:303.7

**АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ПРОВЕДЕННЯ ТА ОБРОБКИ
СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Г.А. КУЧАКОВСЬКА

Київський медичний коледж №3

Стаття присвячена розв'язанню проблеми використання новітніх комп'ютерних технологій при проведенні та обробці соціологічних досліджень в різних сферах діяльності людини. Особливу увагу приділено використанню комп'ютерних технологій при проведенні соціологічних досліджень в освітній сфері

Потреба у соціологічних дослідженнях в різних сферах діяльності людини загалом і в освітній діяльності вищого навчального закладу, зокрема, за сучасних умов інформатизації суспільства призвела до активного використання прикладних комп'ютерних автоматизованих систем та статистичних пакетів. Такі системи та пакети містять особливий термінологічний зміст, потребують спеціалізованих знань про соціологію та її методи, знань математичного апарату, що викликає певні труднощі щодо їх використання. З іншого боку, існуючі методи соціологічних досліджень надають можливість проводити опитування, але не обробляти його результати, або навпаки. Тому актуальною є проблема створення такого програмного продукту, за допомогою якого можна було б і проводити соціологічні дослідження, і обробляти їх результати.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження за темою статті є автоматизована система проведення та обробки результатів соціальних досліджень. В роботі використані інформаційні моделі процесів соціологічних досліджень, комп'ютерні моделі об'єкта дослідження, програмування на алгоритмічній мові Python.

Найбільш детально це питання певною мірою розглядалося в [1–4].

Постановка завдання

Розробка структури автоматизованої системи проведення та обробки соціологічних досліджень в різних сферах діяльності людини шляхом впровадження новітніх спеціалізованих комп'ютерних технологій і методик їх використання.

Результати та їх обговорення

Інформатизація гуманітарної сфери (мова, література, культура, наука, освіта, видавнича, бібліотечна та музейна справа) є неодмінною умовою переходу України до інформаційного суспільства. Подальший розвиток соціогуманітарних досліджень, які є основою теоретичного обґрунтування процесів державотворення та формування громадянського суспільства, утвердження політичної і правової культури, духовного відродження суспільства, піднесення рівня народної освіти, розвитку міжнародного співробітництва України, вимагає їх сучасного інформаційного забезпечення, органічного включення вітчизняних наукових центрів до світової науково-інформаційної мережі, впровадження в практику новітніх інформаційних технологій.

Протягом останніх років переваги нових інформаційних технологій почали враховуватися при організації та проведенні соціологічних досліджень. Відкрилися можливості інформатизації більшості етапів дослідження, використання ЕОМ у якості персонального робочого місця на всіх етапах,

починаючи від формування програми дослідження і закінчуючи формуванням вихідного документу. Тобто виникла потреба у створенні таких спеціалізованих засобів для соціологів, які б враховували особливості процедур проходження етапів та проведення соціологічного дослідження.

Соціологічне дослідження є системою логічно послідовних методологічних, методичних та організаційно-технічних процедур, спрямованих на глибоке вивчення, аналіз і систематизацію соціальних факторів, виявлення зв'язків, залежностей між соціальними явищами і процесами, формування на основі зібраної інформації нових знань та розробка заходів щодо управління об'єктом, котрий досліджується, його прогресивним розвитком. Перед соціологічним дослідженням стоїть завдання опису певної соціальної реальності та пояснення суперечностей чи особливостей функціонування окремих соціальних спільнот чи процесів [4]. Цілі у такому дослідженні можуть бути різні, і всі вони залежать від сфери, де використовується соціологічне дослідження. Так, наприклад, в системі управління це може бути оптимізація підприємства номенклатурі товарів, що випускаються; вироблення найбільш дієвих методів пропаганди та реалізації товарів та послуг; вивчення відносин споживача, дилерів, брокерів до товару; покращення соціальної ситуації у колективі.

Широкого застосування соціологічні дослідження набули в сфері освіти. Тут предметом дослідження може виступати і зв'язок системи освіти з різними елементами суспільства, і практичні проблеми навчальних закладів. Соціологічні дослідження допомагають виявити дієвість освіти з позицій соціології, і для цього потрібна різнобічна оцінка системи освіти як соціального інституту. Дуже важливим є оцінка соціального спрямування, тобто оцінка мети, установки і орієнтації як тих, хто вчиться, так і тих, хто вчить, а також тих, хто є споживачем продукції професійної освіти, хто отримує професійних фахівців [5].

Соціологічні дослідження в освітніх установах поряд з іншими можуть вирішувати суперечності: між постановкою нових цілей виховання і відсутністю даних про цільові орієнтири учнів і батьків; необхідністю прогнозу розвитку системи шкільної освіти; зростаючим інтересом суспільства до проблем освіти і відсутністю доступної інформації про ставлення вчителів, учнів, батьків на зміни у сфері освіти та ін. [6].

За останні роки зросла роль соціальної роботи у вищих навчальних закладах. Співробітники соціальних відділів займаються вивченням особистості студента в контексті із зовнішніми умовами його життя і внутрішнім морально-психологічним станом, рівнем здібностей, рисами характеру. Щоб вивчити ці особливості, потрібно знати всі методи, їх переваги і недоліки та обов'язково володіти методикою проведення соціальних досліджень. І щоб вдало провести соціологічно-педагогічне дослідження, потрібно знати розроблені соціологічною наукою основні вимоги і правила, які дають змогу враховувати можливі похибки дослідження.

Для якісного аналізу використовуються різноманітні функції і можливості інформаційних технологій. Серед великої кількості статистичних пакетів набули популярності Statistica, SPSS, STADIA, ДА-система, Moodle. Всі вони професійні, призначені для користувачів, добре знайомих з методами як математичної статистики, так і з методами проведення соціологічних досліджень. Є також пакети, з якими можуть працювати фахівці, які не мають відповідної математичної підготовки. Основним недоліком цих пакетів і програм є те, що вони надають можливість проводити опитування, але не обробляти його результати, або навпаки. Проаналізувавши та відібравши лише найефективніші засоби,

технології, структуру та форми представлення соціологічних даних, була створена автоматизована система проведення та обробки результатів соціологічних досліджень.

В цій системі передбачено чотири режими роботи:

– **Режим створення та редагування документів.** У цьому режимі передбачена можливість створювати нові документи, редагувати їх, виконувати дії над атрибутами (створення, редагування, видалення, групування, розгруповування, включення в документ тощо) (Рис. 1).

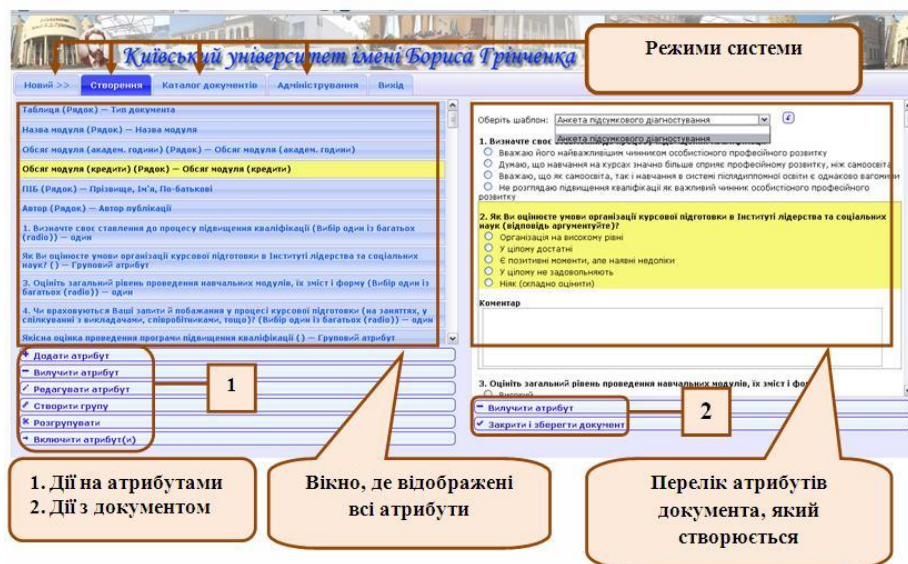

Рис. 1. Інтерфейс створення документів

– **Режим перегляду документів.** У даному режимі надається можливість переглянути вміст попередньо вибраного або створеного документу. При необхідності можна переглянути документ у вигляді форми, завантажити і переглянути вміст файлів, перейти в режим редагування для внесення необхідних змін та ін. (Рис. 2).

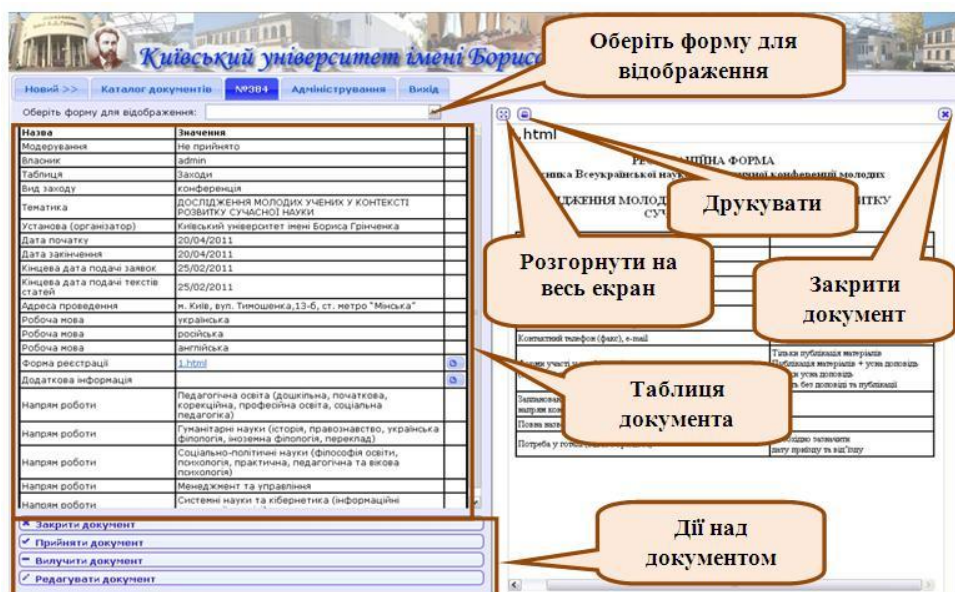

Рис. 2. Відображення документу у режимі «Перегляд документів»

– **Режим каталогу документів.** В цьому режимі можна знайти документи, які вже існують у системі, систематизувати документи сховища, здійснювати різні види пошуку (пошук за значеннями і вмістом атрибутів), переглядати звіти користувацьких режимів обробки документів (у тому числі звіти, які стосуються результатів обробки анкетування) (Рис. 3).

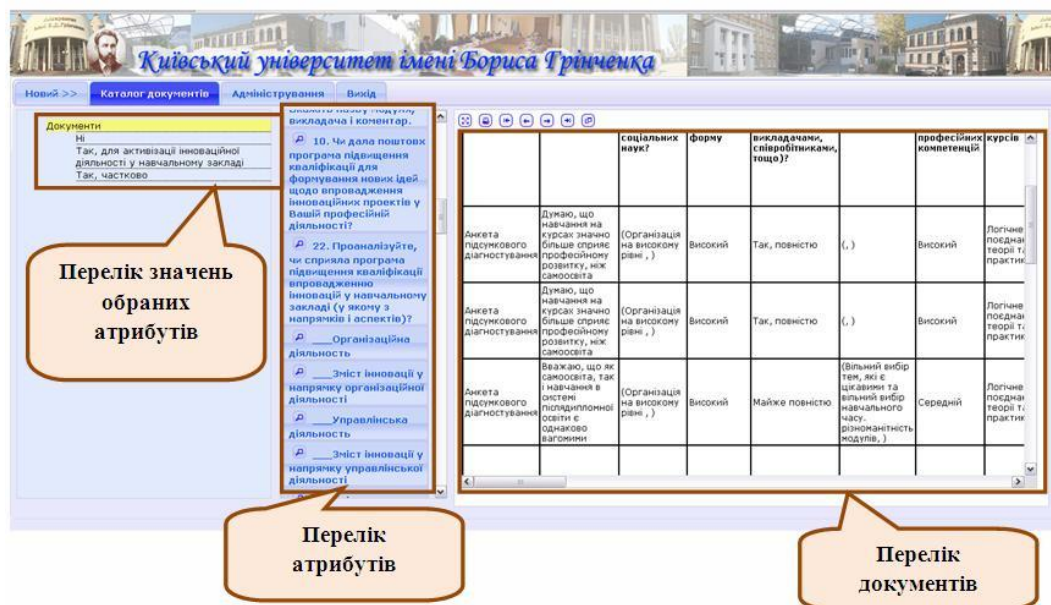

Рис. 3. Візуалізація режиму «Каталог документів»

– **Режим адміністрування.** Призначений для привілейованих користувачів. Дозволяє налаштовувати особливості функціонування системи (у тому числі розмежування прав доступу). Включає конструктор форм перегляду документів, конструктор форм звітів, конструктор встановлення формул.

Отже, автоматизована система проведення та обробки результатів соціологічних досліджень забезпечує:

- організацію, проведення та аналіз соціологічних досліджень;
- впровадження комп'ютерних технологій в систему життєдіяльності закладу освіти;
- взаємодію навчального закладу з іншими закладами освіти: електронна пошта, отримання звітів, збір статистичних даних, ведення єдиної бази даних з різними рівнями доступу для різних груп користувачів (працівники освіти, методичні служби, керівники установ освіти, учителі, учні, батьки) та ін.

Висновки

У статті викладено опис структури автоматизованої системи проведення та обробки соціологічних досліджень із застосуванням новітніх спеціалізованих комп'ютерних технологій. Дана система може використовуватися в різних сферах діяльності людини, зокрема, в освітній діяльності. Запропонована авторська програмна розробка ввібрала всі кращі функції статичних пакетів STATISTICA, SPSS, STADIA, ДА-система, МООНС Moodle та є їх полегшеною версією. Автоматизована система може бути використана як засіб організації, проведення та аналізу соціологічних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова С.Ф. Программа учебного курса «Компьютер и Интернет для социолога».- Н.Новгород:ННГУ, –2002. –12 с. С-Б244.
2. Божков О.Б. Компьютерные технологии в социологическом исследовании / Божков О.Б.// Социологический журнал – 1998. – №1–2.
3. Боровиков В.П. Популярное введение в программу STATISTICA. –М.: КомпьютерПресс, 1–998. – 267 с.
4. http://www.rusnauka.com/12_EN_2008/Informatica/31272.doc.htm
5. Дворецька Г. В. Соціологія: Навч. посібник. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ. – 2002.
6. Городяненко В.Г. Соціологія: Підручник. – К.: – «Академія». –2003 р.
7. Хохлов А.А. Социально-педагогическая диагностика. Орел. –1996. –107 с.